

1 עִינְיָא דְמִירְיָתָא – שורש של צמח הקרוי מרירתא, והוא צמח מר
 2 שיש בו ארס.
 3 הגמרא מביאה מה הסכנה באכילת חלתית: אִמְר רַב יְהוּדָה, הָאִי
 4 מָאן דְאָכַל תְּלִיתָא תְּקִילֵי חֲלִיתֵי אֵלִיפָא רִיקְנָא – האוכל משקל
 5 שלשה הזובים של חלתית לפני שסעד את ליבו, מִישְׁתַּלַּח מִשְׁבֵּייה –
 6 נפשט עורו מעליו, לפי שהחלתית מחממת אותו מאד, ונחלה בחום
 7 וקדחת, וחום הגוף גורם שהעור נפשט מעליו. מספרת הגמרא: אִמְר
 8 רַבִּי אֶבְהוּ, בְּרִידֵי הָיָה עוֹבְדָא, וְאִבְלֵי חַד תְּקִילָא חֲלִיתָא – ואכלתי
 9 משקל זהוב אחד של חלתית, וְאִי לֹא דִיחֵי בְּמֵיָא מִישְׁתַּלַּח מִשְׁבֵּיָא
 10 – ואילולי שישבתי במים לקרא את עצמי היה עורי נפשט מעלי.
 11 וְקִימֵיתִי בְּעֵצְמִי אֵת הַפְּסוּק (קהלת I א) 'הִתְכַּמֵּה תַחֲיֵה בְּעֵלְיָה',
 12 שבידיעת דבר זה הצלתי את עצמי.
 13 הגמרא מביאה דברים נוספים שיש באכילתם סכנה: אִמְר רַב יוֹסֵף,
 14 הָאִי מָאן דְאָכַל לְמִי שְׂאוּכֹל שִׁיתְסַרֵי בְּעֵי – שש עשרה ביצים,
 15 וְאַרְבַּעֵי אֲמֻנּוּי – וארבעה אגוזים, וְשֵׁב בּוֹטִיָא דְפְרָחֵי – ושבעה
 16 גרענים של הפרי שנקרא צלף, וְשִׁתֵּי רִבְעִיתָא דְדוּבְשָׂא – והוא
 17 שותה יחד עם כל אלו רביעית דבש בתְּקוּפַת תְּמוּזָה, אֵלִיפָא רִיקְנָא
 18 – לפני שסעד את ליבו, מִתְעַקֵּר תְּלִיָא דְלִיבֵיהּ – כל עיקר חיבור לבו
 19 נעקר.
 20 עוד מספרת הגמרא: הָהוּא פֵר מְבִיָא דְאָתָא לְבִי רִישׁ גְּלוּתָא –
 21 מעשה בצבי צעיר שהביאודו לבית ריש גלותא בבבל, דְהָיָה מְפַסֵּק
 22 בְּרַעַן בְּתַרְיִיתָא – שנחטכו רגליו האחוריות בעצם התחתונה של
 23 הרגל. שאלו מבית ריש גלותא את רב מה דין הצבי. בְּרַקִּיָה רַב
 24 בְּצוּמַת הַיַּרְדֵּן, הַנְּמַצָא בַתְּחִיתֵי הָעֵצִים הַאֲמַצְעִיתִי שֶׁל הַרְגֵל, וּמְצָאוּ
 25 שֶׁלֶם, וְאַכְשָׁרִיָה. סָבַר לְמִיכָל מִינֵיהּ פְּאוּמִצָא – חשב רב לאכול
 26 מאותו צבי באומצא, והיינו שאינו צולה את הצבי הרבה בתנור,
 27 אלא מולח את הבשר הרבה מאד, וצולחו מעט על גחלים. אִמְר לִיָּה
 28 שְׂמוּאֵל לְרַב, לֹא חָיִישׁ מֵר לְנִיקְוֹרֵי – האם אינך חושש שמא נשכו
 29 שם נחש והטיל בו ארס, ויש לאסרו משום סכנת נפשות. אִמְר לִיָּה
 30 רַב לְשִׂמוּאֵל, מָאִי תְּפַנְתָּא, כִּיצַד נִיתֵן לְבִדּוֹק אִם אֵכֵן יֵשׁ בּוֹ אֲרֵס.
 31 הַשֵּׁיב שְׂמוּאֵל, נִוְתַבִּיָה בְּתַנּוּרָא דְאִיָּהוּ בְּרִיק נְפִשִׁיָה – נניחו בתנור
 32 ונצלוהו שם, והבשר יבדק מעצמו האם יש בו ארס, וכדלהלן.
 33 אוֹתְבִיָה – הניחו רב בתנור, נִפַל תִּילְחֵי תִילְחֵי – והבשר התפרק
 34 ונפלו ממנו חתיכות חתיכות, מפני ארס הנחש. קָרִי שְׂמוּאֵל עֲלֵיהּ
 35 דְרַב אֵת הַפְּסוּק (משלי יב כא) 'לֹא יֵאָנֶה לְצַדִּיק כָּל אֲוֵן, שֶׁלֹּכַח זִימֵן
 36 הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא אוֹתִי לְכַאֵן, לְמַנּוּעַ מֵרַב לְאֹכֹל אֵת הַבֶּשֶׂר. קָרִי רַב
 37 עֲלֵיהּ דְשְׂמוּאֵל אֵת הַפְּסוּק שֶׁאִמְר נְבוּכַדְנֶצַּר לְדַנְיָאֵל לְאֹרֹךְ שְׁתַּר
 38 אֵת חֲלוּמוֹ (דניאל ד ו), 'כָּל רֹז לֹא אָנֹס לָךְ'. כְּלוּמַר, אֵינן סוּד שְׁנֵאֲנֵס
 39 וְנַעֲלֵם מִמֶּךָ, כְּפִי שְׂרָאָה עֲתוּהּ, שִׂידַע שְׂמוּאֵל בַּחֲכַמְתוֹ שִׁישׁ לַחֲשׁוּשׁ
 40 לְסַכְנָה וְכִיצַד לְבִדּוֹקָה.
 41 הקדמה – סימני הטהרה

59 סימני הבהמה והחיה הטהורים נתפרשו בתורה, והם מפרסת פרסה
 60 ומעלת גרה, וגילו לנו חכמים (טו), שכל שמעלה גרה, אין לה שינים
 61 קדמיות למעלה, ולכן אף זה הוא סימן טהרה. סימני העוף הטהור לא
 62 נתפרשו בתורה, אלא רק כתבה את שמות הטמאים, וחכמים נתנו
 63 לנו סימנים לעופות הטהורים, ואלו הם: כל עוף הדורס ואוכל, טמא
 64 הוא, וכל שאינו דורס, צריך שלשה סימנים: שיש לרגלו אצבע יתרה,
 65 יש לו זפק, וקורקבנו נקלף ביד. ולהלכה היום, אע"פ שרואים בו את
 66 כל שלשת הסימנים, אין אנו סומכים עליהם, אלא מתירים רק עוף
 67 שיש לו מסורת טהרה שקיבל אדם ממומחה, כיון שחוששים שמא
 68 הוא דורס. סימני החגבים הטהורים נאמרו בפירוש (ויקרא יא כא), והם:
 69 יש לו ארבע רגליים וארבע כנפיים שחופות את רוב אורך הדיקה גופו,
 70 ויש לו שני כרעיים לנתר בהם, ושיש מסורת ששמו 'חגב'. סימני
 71 הדגים הטהורים נאמרו בפירוש (ויקרא יא ט), והם: יש לו סנפיר וקשקשת.
 72 האוכל כזית או בריה מבשר בהמה חיה ועוף טמאים, לוקה מן
 73 הטהרה. וכן ביטל מצות עשה של 'תאכלו'. האוכל כזית משרץ הארץ
 74 או משרץ העוף או משרץ המים לוקה, ובשרץ העוף עובר גם על
 75 ביטול עשה.
 76 שמונת השרצים שנמנו בכתוב אסורים באכילה ככל שאר השרצים,
 77 אך נבדלו מהם לענין טומאה כבעדרשה, ולכן שיעור חיובם חמור
 78 וקטן יותר, והאוכל כעדשה מהם לאחר מותם, לוקה.
 79 השרצים הנולדים בתוך הפירות והזיקות התלושים והמשקים
 80 המכונסים, אסורים רק כאשר פירשו מהם. והנולדים בפירות
 81 והזיקות המחוברים לקרקע ובמים המחוברים, אסורים מיד
 82 כשיולדו. וכל ספק האם פירשו או היכן נולדו, אסור באכילה, ולכן
 83 יש חיוב לבדוק כל מיני פירות ומאכלים שדרכם להתלעלע במחובר,
 84 או בתלוש ויכולים לפרוש ממנו ולחזור.

משנה

85 המשנה שלפנינו מבארת מה הם סימני הטהרה של בעלי החיים
 86 המותרים באכילה: סִימְנֵי בְּהֵמָה וְחִיָּה נְאֻמְרוּ מִן הַתּוֹרָה, שְׂכַל
 87 בהמה וחיה המפריסה פרסה ומעלת גרה היא כשירה, וְאִילוּ סִימְנֵי
 88 הָעוֹף לֹא נְאֻמְרוּ בתורה, אלא מנתה התורה את שמות העופות
 89 הטמאים, והתירה לאכול את כל השאר, אֲכַל אֲמֹרו חֲכָמִים שִׁיש
 90 סימנים שעל ידם ניתן להכיר את העופות הטמאים והטהורים, וסימן
 91 הטומאה הוא בכך שֶׁל עוֹף הַדּוֹרֵם – האוחז את המאכל בצפרניו
 92 ומגביה מן הקרקע את החלק שהוא אוכל, הרי הוא טָמֵא. וסימני
 93 הטהרה הם, שֶׁל עוֹף שִׁישׁ לוֹ אֲצַבְע יְתִירָה, והיא אצבע הגבוהה
 94 יותר משאר האצבעות, ונמצאת מאחוריה, וְכֵן יֵשׁ לוֹ זָפֵק, והוא
 95 אבר דומה לשק המצוי בסוף הושט, שבו מתקבץ מאכל העוף, ושם
 96 מתחיל עיכול המזון, וְכֵן קוֹרְקֵבְנוּ נִקְלָף, כלומר, בקורקבן שהוא
 97 האבר המעכל את המזון לאחר שהתחיל להתעכל מעט בזפק, יש
 98 כִּיס פְּנִימִי שְׂבוּ נִמְצָא האוכל, ויש לו עור דק בתוך הבשר שבפנים,
 99 ואפשר לקלף את אותו עור, אם יש בו שלשה סימנים אלו, הרי הוא
 100 טָהוֹר.
 101 רַבִּי אֶלְעָזָר בְּרַבִּי צְדוֹק אֹמְרֵי, יֵשׁ סִימֵן לְבִדּוֹק אִיזָה עוֹף הוּא דוֹרֵס,
 102 שֶׁל עוֹף הַחֹלֵק אֵת רַגְלָיו – שבשעה שמניחים אותו על גבי חוט
 103 המתוח באויר, הוא מחלק את אצבעותיו ומניח מכל צד של החוט
 104 שתי אצבעות, הרי זו ראייה שעוף זה הוא דורס, וטָמֵא.
 105 המשנה מבארת מהם סימני הטהרה בחגבים: וְאִלוּ הֵם סִימְנֵי הַטְּהָרָה
 106 שֶׁנֶּאֱמָרוּ בְּחֻבְבִּים, כָּל חֲגַב שִׁישׁ לוֹ אֲרַבְעַת רַגְלִים, וְאַרְבַּעַת בְּנָפִים,
 107 וְקָרְצוּלִים – שתי רגלים ארוכות מעל לרגליו וסומך לצוארו, מלבד
 108 ארבעת הרגלים האחרות שיש לו, ובעזרת הקרצולים הוא מקפץ,
 109 וּבְנָפָיו חוֹפֵזִין אֵת רוּבּוֹ – כנפיו ארוכות עד כדי לכסות את רוב גופו
 110 של החגב. רַבִּי יוֹסֵף אֹמְרֵי שִׁישׁ תְּנַאי נוֹסֵף בְּכַשְׂרוֹתוֹ, וְהוּא שִׁיחִיה
 111 שְׂמוֹ חֲנָב, ולולי זאת אינו טהור, אף אם יש לו את כל סימני הטהרה.
 112 המשנה מבארת את סימני הטהרה בדגים: וְאִלוּ הֵם סִימְנֵי הַטְּהָרָה
 113 בְּדָגִים, כָּל שִׁישׁ לוֹ סַנְפִּיר וְקִשְׁקִשָׁת, ואפילו סנפיר אחד, וקשקשת
 114 אחת. רַבִּי יְהוּדָה חוֹלֵק וְאֹמְרֵי, יֵשׁ צוּרֵךְ שִׁיחִיו לְדָג לַפְּחוֹת שִׁנֵּי

1 קשקשין, וינספיר אהד. אבל אם יש לו רק קשקשת אחת, הרי זה דג
2 טמא, ואסור באכילה. ומבאר המשנה: ואלו הן קשקשין, אותם
3 הקבויעין בו בעור הדג. ואלו הן קנפיריים, אותם המחזירים בצדי
4 הדג, אשר הדג פורח בהן - שט על ידם במים.

גמרא

6 הגמרא מביאה ברייתא בענין טהרה של בהמה: תנו רבנן, אלו
7 הן סימני בהמה, נאמר בתורה (דברים יד ט) 'כל בהמה מפרסת פרסה
8 וגו' ושטעת שטע שתי פרסות מעלת גרה בבהמה אתה תאכלו,
9 אומרת הברייתא: כל בהמה שמעלת גרה, בידוע שאין לה שינים
10 למעלה - בחלק העליון של פיה, וטהורה.

11 הגמרא מבררת את הכלל האמור בברייתא, שבהמה מעלת גרה ואין
12 לה שינים למעלה, טהורה. מקשה הגמרא: וכלל לא הוא - וכי כלל
13 גמור הוא שכל בהמה שמעלה גרה ואין לה שינים היא טהורה, והרי
14 גמל, דמעלה גרה הוא ואין לו שינים למעלה, ואף על פי כן הוא
15 טמא, כמפורש בתורה. מתרצת הגמרא: גמל, אמנם אין לו שינים
16 עליונות בחלק הקדמי של פיו, אך ניבי אית ליה - יש לו ניבים בצדי
17 החלק העליון הקדמי של הפה, שבעורתם הוא לועס את מזונו. אך
18 בהמה מעלת גרה שאין לה שינים עליונות כלל, הרי היא טהורה.
19 מקשה הגמרא: והרי בן גמל - גמל צעיר, דניבי גמלי ליה -
20 שעדיין אין לו ניבים, והוא מעלה גרה, ואף על פי כן הוא טמא. ומוכח
21 שהכלל האמור בברייתא, שבהמה מעלת גרה שאין לה שינים
22 עליונות טהורה, אין זה סימן טהרה מוחלט.

23 מוסיפה הגמרא ומקשה על הכלל השני שבברייתא, שבמצאות כל
24 בהמה שהיא מעלה גרה אין לה שינים למעלה: ותו - ועוד קשה,
25 כיצד אמרה הברייתא שכל בהמה שהיא מעלת גרה אין לה שינים
26 למעלה, והרי שפן וארנבת, דמעלה גרה הן ויש להן שינים
27 למעלה, והם טמאין, ומוכח שאין הכרח לכלל זה.
28 ועוד קשה, שינים מי פתיבי פאורייתא - וכי כתבה התורה כאחד
29 מסימני הטהרה את השינים, שבהמה שאין לה שינים היא טהורה,
30 שמחמת כך אמרה הברייתא כלל זה, שאם היא מעלת גרה הרי זו
31 הוכחה שאין לה שינים.

32 מחמת קושיות אלו הגמרא מבאר את הברייתא באופן אחר.
33 מתרצת הגמרא: אלא, הכי קאמר - כך יש לגרוס בברייתא, כל
34 בהמה שאין לה שינים למעלה, בידוע שהיא מעלת גרה ומפרסת
35 פרסה, ולכן היא טהורה.

36 מקשה הגמרא: מדוע נתנה הברייתא סימן לבדוק בשיני הבהמה,
37 וליבדוק בפרסותיה - יכול הוא לבדוק בפרסותיה, שאם היא
38 מפרסת פרסה בידוע שזו בהמה טהורה. מתרצת הגמרא: מדובר
39 בברייתא באופן שאינו יכול לבדוק בפרסותיה, ובגוון שהיו פרסותיה
40 חתוכות, ודברי הברייתא הם בדרך הספא, דאמר רב חסדא, אם
41 היה אדם מהלך במדבר, ומצא בהמה שפרסותיה חתוכות, ואינו
42 יכול לדעת אם היא מפרסת פרסה, בודק את הבהמה בפיה, ואם
43 הוא רואה שאין לה שינים למעלה בידוע שהיא טהורה. ואם לאו
44 - אם יש לה שינים למעלה, בידוע שהיא טמאה. מוסיף רב חסדא
45 תנאי, ובלבד שיביר אותו אדם מה הוא גמל, וידוע שבהמה זו איננה
46 גמל, מפני שלגמל אין שינים, והוא טמא.

47 מקשה הגמרא: והרי גמל, ניבי אית ליה - יש לו ניבים, ויכול אותו
48 אדם לבדוק שאין לבהמה זו שינים ולא ניבים, ויוכל לסמוך על סימן
49 זה אף שאינו מכיר מהו גמל. מתרצת הגמרא: אלא יש לגרוס בדברי
50 רב חסדא, שמותר לסמוך על הסימן של העדר שינים ובלבד שיביר
51 בן גמל, שהרי לגמל צעיר אין אפילו ניבים, והוא טמא.
52 מקשה הגמרא: כיצד יכול האדם לסמוך על כך שאין לבהמה זו
53 שינים ולאוכלה, לאו אמרת איבא בן גמל - וכי לא אמרת עתה
54 שאין זה כלל מוכרח, שמי שאין לו שינים הוא טהור, שהרי בן גמל
55 טמא, ואם כן איבא נמי מינא אחרין דדמי לכן גמל - יש לנו
56 לחשוש שמא יש בעולם מין נוסף של בהמה טמאה הדומה לכן גמל
57 שהוא טמא אף שאין לו שינים. מתרצת הגמרא: לא סלקא דעתך -
58 אין להעלות על הדעת חשש זה, דתני דבי רבי ישמעאל - שדרשו

59 בבית מדרשו של רבי ישמעאל, נאמר בתורה (ויקרא יא ד) 'אף את זה
60 לא תאכלו ממעלי הגרה וממפרסי הפרסה ואת הנמל כי מעלה
61 גרה הוא ופרסה איננו מפרס טמא הוא לכם, הקדוש ברוך הוא,
62 שהוא שליט בעולמו, יודע שאין לך דבר - בעל חיים מעלה גרה
63 וטמא אלא גמל ושפן וארנבת האמורים בפרשה, לפיכך פרט בו
64 הקתוב ואמר לשון 'הוא', ללמד שרק הוא והאמורים בפרשה מעלי
65 אמר רב חסדא שהמוצא בהמה במדבר ורואה שאין לה שינים,
66 ומכיר שאין זה גמל צעיר, יכול לאוכלה.

67 הגמרא מביאה כלל נוסף שאמר רב חסדא בענין זה: ואמר רב
68 חסדא, היה אדם מהלך בדרך, ומצא בהמה שפיה גמום - חתוך,
69 ואי אפשר לדעת אם היו לה שינים או לא. בודק בפרסותיה, אם
70 פרסותיה סדוקות, הרי היא מפרסת פרסה ובידוע שהיא טהורה,
71 ואם לאו, שפרסותיה שלמות, בידוע שהיא טמאה, ובלבד שיביר
72 מהו חזיר, וידע שבהמה זו אינו חזיר, לפי שחזיר פרסותיו סדוקות,
73 והוא טמא.

74 מקשה הגמרא: לאו אמרת איבא חזיר - וכי לא אמרת עתה שאין
75 זה כלל מוכרח, אלא יש יוצא מהכלל והוא חזיר, ואם כן איבא נמי
76 מינא אחרין דדמיא לחזיר - שמא יש מין נוסף של בהמה טמאה
77 הדומה לחזיר, שהיא טמאה אף על פי שהיא מפרסת פרסה.

78 מתרצת הגמרא: לא סלקא דעתך - אין להעלות על הדעת חשש
79 זה, דתנא דבי רבי ישמעאל, נאמר בתורה לגבי הבהמות הטמאות
80 (ויקרא יא ט) 'את החזיר כי מפרס פרסה הוא, ושטע שטע פרסה,
81 והוא גרה לא יגר, טמא הוא לכם, שליט בעולמו יודע שאין לך
82 דבר שמפרס פרסה וטמא אלא חזיר, לפיכך פרט בו הקתוב
83 ואמר לשון 'הוא', ולכן אמר רב חסדא שהמכיר את החזיר ומוצא
84 בהמה שאינה חזיר ומפרסת פרסה, יכול לאוכלה.

85 כלל נוסף שאמר רב חסדא בענין זה: ואמר רב חסדא, היה אדם
86 מהלך במדבר, ומצא בהמה שפיה גמום - חתוך, ואינו יודע אם היו
87 לה שינים או לא, וגם פרסותיה חתוכות, ואינו יכול לדעת אם היא
88 מפרסת פרסה. שוחטה, ולאחר מכן בודק בפיה, אם הבשר מהלך
89 שתי וערב - לאורך ולרוחב, בידוע שהיא טהורה, ואם לאו בידוע
90 שהיא טמאה, ובלבד שיביר מהו ערוז - חמור מדברי, וידע
91 שבהמה זו אינה ערוז, לפי שבשר הערוז נקרע שתי וערב, והוא
92 טמא.

93 מקשה הגמרא: לאו אמרת איבא ערוז - האם לא אמרת שיש ערוז
94 שהוא יוצא מכלל זה, ובשרו נקרע שתי וערב אף שהוא טמא, אם כן
95 איבא נמי מינא אחרין דדמיא לערוז - יש לחשוש שמא יש מין
96 נוסף של בהמה טמאה הדומה לערוז שהוא טמא אף על פי שבשרו
97 נקרע שתי וערב. מתרצת הגמרא: גמירי דליבא - מקובל במסורת
98 ביד החכמים שאין עוד בהמה טמאה שבשרה נקרע שתי וערב מלבד
99 הערוז.

100 מבררת הגמרא: והיבא בודק - באיזה מקום בבשר הבהמה בודק אם
101 הבשר נקרע שתי וערב. מבאר הגמרא: אמר אבוי, ואיתנימא - ויש
102 אומרים שאמר כך רב חסדא, בודק בכנפי העוקין - תחת עצם
103 האליה שבסמוך לזנב הבהמה, שבהמה טהורה נקרע שם הבשר
104 שתי וערב.

105 שינו במשנה: סימני בהמה ותיח נאמרו מן התורה. הגמרא מביאה
106 את המשך הברייתא שהובאה לעיל, לאחר שנמנו סימני הבהמה.
107 מונה הברייתא מה הם סימני החיה: תנו רבנן, 'אלו הן סימני חיה,
108 וקודם שתביא הגמרא את סיום דברי הברייתא, תמדה הגמרא: הרי
109 תיה בכלל בהמה היא לענין סימניו, שנאמר (ויקרא יא ב) 'זאת החיה
110 אשר תאכלו מכל הבהמה אשר על הארץ, כל מפרסת פרסה,
111 ושטעת שטע פרסת, מעלת גרה בבהמה אתה תאכלו, ומכך שפתחה
112 התורה בלשון 'חיה' ומנתה את סימני הבהמה, ומוכח שאותם
113 סימנים שייכים בחיה ובבהמה, ומדוע מונה הברייתא סימנים נפרדים
114 לחיה.

115 מתרצת הגמרא: אמר רבי ירמיה, הטעם שהברייתא מונה את סימני
116 החיה הטהורה המבדילים אותה מן הבהמה,

53 וחלבה אסור. אך רב שמואל בריה דרבי אבהו אכל מיניה – אבל
 54 מאותו חלב, משום שסבר שזו ודאי חיה, וחלבה מותר. קרי אנפשיה
 55 – קרא רב שמואל על עצמו את הפסוק (משלי יח ט) 'מפרי פי איש
 56 תשבע במונו', כלומר, בזכות שלמד וקיבל מרבותיו שחלב אותם
 57 העוים מותר, שבעה בטנו מאותו חלב. שלחו מתם – שלחו מארץ
 58 ישראל לבבל, הלכתא בנותיה – ההלכה היא כמותו דשמואל בריה
 59 דרבי אבהו, שחלב אותם העוים מותר, והנהו ברבינו אחאי
 60 שמיאר עיני גולה הוא – אך הזהירו חכמי ארץ ישראל את בני בבל
 61 שינהגו כבוד ברבינו אחאי, שהוא חכם גדול ומאיר עיני הגולה, ולכן
 62 לא יתירו את החלב בפניו, אלא ידונו בפניו, ויביאו לו ראיות שהחלב
 63 מותר, עד שרב אחאי יחזור בו מעצמו.
 64 שנינו בברייתא: זמין חיה הקרוי קרש, אף על פי שאין לו אלא קרן
 65 אחת, חלבה מותר. הגמרא מבארת מי זו החיה המכונה קרש: אמר
 66 רב יהודה, 'קרש', הוא מביא – צבי דבי עילאי – הנמצא ביער
 67 הקרוי עילאי. 'מגרס', הוא אריא דבי עילאי – אריה הנמצא ביער
 68 הקרוי עילאי. אמר רב כהנא, תשע אמהות הוי בין אינא לאונא
 69 דאריא דבי עילאי – יש תשע אמות בין אוחן לאוחן של אריה דבי
 70 עילאי, לפי שפניו רחבים מאד. אמר רב יוסף, שיתסר אמהות הוי
 71 משכיה מביא דבי עילאי – אורך גופו של צבי דבי עילאי הוא שש
 72 עשרה אמה.
 73 הגמרא מביאה מעשה בענין אריה דבי עילאי: אמר ליה קיסר רומי
 74 לרבי יהושע בן חנניה, אלהיכם בארית מתיל – אלהיכם נמשל
 75 לאריה, דכתיב (עמוס ג ח) 'אריה שאג מי לא יירא, אדני אלהים דבר
 76 מי לא יבא', הרי שדימה הנביא את יראתו מה' ליראה שיש לאדם
 77 משאגת אריה, והקשה הקיסר, מאי רבותיה – מה הגבורה של
 78 אריה, הרי פרשא קמיל אריא – פרש גיבור יכול להרוג את האריה.
 79 אמר ליה רבי יהושע בן חנניה, לאו כהאי אריא מתיל – לא נמשל
 80 הקדוש ברוך לאריה רגיל, שבכח הפרש להורגו, אלא כהאי דבי
 81 עילאי מתיל – הקדוש ברוך הוא נמשל לאריה דבי עילאי, שגבורתו
 82 גדולה מאד. אמר ליה הקיסר, בעינא דמיתיות ליה ניהלי – רצוני
 83 שתראה לי את אותו אריה דבי עילאי. אמר ליה רבי יהושע לקיסר,
 84 לא מצית חיות ליה – אינך יכול לראותו. אמר ליה הקיסר, איברא
 85 חוינא ליה – אף על פי כן באמת רצוני לראותו. כעא רחמי – ביקש
 86 רבי יהושע רחמים מה', והתעקש מדוכתיה – נעקר האריה ממקומו
 87 והלך לעבר רומי, כי הנה מרחיק ארבע מאה פרסי – כשהיה רחוק
 88 מרומי ארבע מאות פרסה, ניהם חד קלא – שאג שאגה אחת, ומכח
 89 שאגתו אפילו כל מעברתא – הפילו כל הנשים המעוברות את
 90 עוברם, ושווא דרומי נפל – ונפלה החומה של רומי. אדמרתק תלת
 91 מאה פרסי – כשהיה רחוק שלש מאות פרסה, ניהם קלא אחרניא
 92 – שאג שאגה אחרת, נתור כפי ושיני דנכרי – נשרו השניים
 93 החיצוניות והפנימיות של אנשי רומי, ואף הוא – הקיסר נפל
 94 מבורסייא לארעא – נפל מכסאו לארץ. אמר ליה הקיסר לרבי
 95 יהושע בן חנניה, במטותא מינד – בבקשה ממך, בעי רחמי עליה
 96 דלחדר לדוכתיה – תבקש רחמים שיחזור האריה למקומו. כעא
 97 רחמי עליה ואתדר ליה לאתריה – ביקש רבי יהושע רחמים מה',
 98 והחזירו למקומו.
 99 הגמרא מביאה נידונים ומעשים נוספים שהיו בין רבי יהושע בן חנניה
 100 לבין הקיסר: אמר ליה קיסר לרבי יהושע בן חנניה, בעינא דאיתו
 101 לאלהיכו – רצוני לראות את אלהיכם. אמר ליה רבי יהושע בן
 102 חנניה, לא מצית חיות ליה – אינך יכול לראותו, שנאמר (שמות לג ט)
 103 'כי לא יראני האדם חיה'. אמר ליה הקיסר, איברא,

1 הוא כדי להתייר את חלבה, שהרי חלב בהמה טהורה אסור באכילה,
 2 ואילו חלב חיה טהורה מותר באכילה, והוצרכה הברייתא
 3 להשמיענו מה הם סימני חיה טהורה, שחלבה מותר, והכי קאמר –
 4 וכך יש לפרש את הברייתא, אלו הן סימני חיה שחלבה מותר, כל
 5 שיש לה קרניים הרי זה סימן שהיא חיה, ולא בהמה, ואם יש לה
 6 מלפנים – פרסה ברגלה המכוסה בציפורן, והיא מפרסת פרסה, הרי
 7 היא ממין החיות הטהורות, וחלבה מותר. רבי דוסא אומר, אם יש
 8 לה קרניים, אי אתה צריך לחזור ולחפש ולבדוק על מלפנים, אלא
 9 אפילו אם נחתכו רגליה בידע שזו חיה טהורה וחלבה מותר, לפי
 10 שהקרניים הם גם סימן טהרה. אבל אם יש לה מלפנים, צריך אתה
 11 עדיין לחזור על קרניים כדי להתייר את חלבה, כיון שאף שמוכח
 12 שהיא מין טהור, עדיין יתכן שהיא בהמה, שחלבה אסור. מסיימת
 13 הברייתא: זמין חיה ששמו קרש, אף על פי שאין לו שני קרניים
 14 כשאר חיות טהורות אלא רק קרן אחת, הרי זו חיה טהורה, וחלבה
 15 מותר.
 16 תמדה הגמרא: כלל הוא – וכי כלל מוחלט הוא שכל שיש לו
 17 קרניים וטלפים זו חיה טהורה וחלבו מותר, והרי עו, דיש לו קרניים
 18 ומלפנים, ומכל מקום הוא מין בהמה וחלבו אסור. מתרצת הגמרא:
 19 כרוכות בעינין – יש צורך שתהיינה הקרניים עגולות, כדי שיהא זה
 20 סימן לחיה.
 21 ממשכה הגמרא ומקשה: והרי שור, דקרניו כרוכות – עגולות,
 22 ובכל זאת הוא מין בהמה וחלבו אסור. מתרצת הגמרא: אכן אין
 23 צורך שיהיו הקרניים כרוכות, אלא חרוקות בעינין – יש צורך שיהיו
 24 מלאות פגימות וחריצים, ואילו קרני השור אינן כן. מקשה הגמרא:
 25 והרי עו, דקרניו חרוקות, והוא מין בהמה וחלבו אסור. מתרצת
 26 הגמרא: אכן אין הסימן של קרני חיה בכך שהקרניים חרוקות, אלא
 27 מופצלות בעינין – שהקרניים מתפצלות לשנים, וזהו סימן לחיה.
 28 מקשה הגמרא: והרי צבי, דאין קרניו מופצלות, ואף על פי כן הוא
 29 מין חיה וחלבו מותר. מתרצת הגמרא: חרויות בעינין – יש צורך
 30 שיהיו הקרניים חדות.
 31 מבארת עתה הגמרא את כל הסימנים שנאמרו כאן: חלבה – ולכן,
 32 כיון שיש חיות שקרניהן מתפצלות ויש שאין קרניהן מתפצלות,
 33 היבא דמיפצלא – בחיה שקרניה מתפצלות, לא דינא ולא דיניא –
 34 אין נידון בדבר כלל, שבודאי זו חיה, ואין צורך לחפש סימן נוסף, כיון
 35 שאין שום בהמה שקרניה מתפצלות. אבל היבא דלא מיפצלא –
 36 בעל חיים שקרניו אינן מתפצלות, בעינין – יש צורך בשלשת הסימנים
 37 האמורים לעיל, כרוכות – עגולות, כדי שנדע שאין זה סוג עז מסוים,
 38 שקרניו חדות וחרוקות, אך אינן כרוכות, ויתכן שהוא מין בהמה,
 39 כמבואר להלן, חרויות – חדות, כדי שנדע שאין זה סתם עז, שקרניו
 40 חרוקות אך אינן חדות, וחרוקות – מלאות פגימות וחריצים, כדי
 41 שנדע שאין זה שור, שקרניו חדות, אך אינן חרוקות. ומוסיפה הגמרא
 42 תנאי ב'חרוקות, והוא דמיבלע חירקיהו – ובלבד שהחריצים
 43 והפגימות יהיו סמוכים זה לזה, וכל חריץ מובלע בחריץ הסמוך לו,
 44 שזה סימן לחיה. מסיימת הגמרא: והיינו שפיקא דעיוא פרבוז – זה
 45 הספק של אותו מין עז ממקום ששמו כרוכ, שקרניו חדות ומלאות
 46 חריצים ופגימות, אך שמו עז, ולכן נחלקו בו חכמים אם כיון שיש לו
 47 סימני חיה דינו כחיה וחלבו מותר, או שמא מאחר והוא נקרא עז,
 48 הוא בהמה, וחלבו אסור.
 49 הגמרא מביאה מעשה בענין זה של עיוא כרוכ: התיא עיוא פרבוז
 50 דהואי בי ריש גלותא, דעקור מלא צנא דתרפא מינה – היתה עז
 51 כרוכ בבית ריש גלותא, שהוציאו ממנה סל מלא חלב, רב אחאי
 52 אסר את החלב באכילה, מאחר וסבר שמין עז זה הוא ספק בהמה,